

DAHA İYİ
BİR DÜNYA
İÇİN
ATÖLYELER

TEGV Evde Çocuk Dergisi
Sayı: 3 • Şubat 2022

Ücretsiz

TEGV Evde Çocuk Hakları

Çocuk
Katılımı
Nedir?

Duygularımızın
Farkında
Olmak

Ama Bu
Haksızlık

TÜRKİYE EĞİTİM GÖNÜLLÜLERİ VAKFI

Sevgili çocuklar,

Derginin bu sayısında tüm çocuklar gibi senin de sahip olduğun insan hakları üzerine düşüneceğiz. Tüm insanların ve çocukların özel haklarına bakıp, ardından kendi haklarının ve diğer çocukların haklarının yaşama geçmesi için neler yapabileceğin konuları üzerinde duracağız.

Senin için keyif alarak okuyacağın ve sonrasında da haklarının keyfini sürebileceğin bir sayı olmasını dileriz.

Hazırsan başlıyoruz.

İçindekiler

Çocukların İnsan Haklarına Hızlı Bir Bakış.....	3
Haklarımıza Kim Nasıl Karar Veriyor?.....	4
Duygularımızın Farkında Olmak	5
Çocuk Hakları	8
Çocukların Bedensel Söz Hakkı	9
Çocuk Katılımı Nedir?	11
Sen Hangi Konularda Görüşlerini İfade Etmek İsterdin?	12
Ama Bu Haksızlık	13
Hak Arama Yolları	15

Çocukların insan haklarına hızlı bakış!

Bunları biliyor musun?

- Birleşmiş Milletler (kısa adıyla BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi, **dünyada en fazla ülkenin imzaladığı anlaşma**, yani tüm dünya, çocukların haklarını korumak için söz vermiş durumda!
- Bir ülke için Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalamak demek, tüm çocukların haklarını korumaya ve tüm çocukların haklarına saygı göstermeye söz vermek demek.
- Türkiye'de bu sözleşmeyi imzalayan ülkelerden biri.
- BM Çocuk Hakları Sözleşmesi 20 Kasım 1989 yılında kabul edilmiş, her yıl **20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü** olarak kutlanıyor.
- Bu sözleşmeye göre **18 yaşına kadar her insan çocuk kabul ediliyor**.
- Sözleşme tüm yetişkinlere ve özellikle de devletlere;
 - o **Tüm çocukların** haklarını koruma, yani **ayrımcılık yapmama**,
 - o Her türlü kararı alırken **önce çocukların yararını düşünme**,
 - o **Tüm çocukların, hayatta kalmasını, sağlıklı gelişmesini ve büyümesini destekleme**,
 - o Ve... Yetişkinlere, çocukları ilgilendiren tüm konularda -yani her konuda- **çocukların görüşlerini söyleyebilmesi, ifade edebilmesi için** gerekeni yapma sorumluluğu veriyor!
- Tüm **dünyanın üçte birine** yakını **0-18 yaş arası insanlar** yani çocuklar oluşturuyor!
- Başka bir ülkede olsan da yeni gittiğin ülke o ülkedeki tüm çocuklar gibi senin de haklarına saygı göstermek ve korumak zorunda.

Haklarımıza kim nasıl karar veriyor?*

Tüm insanların ortak temel ihtiyaçları vardır. Haklarımız da işte bu evrensel temel ihtiyaçlardan gelir. Aşağıdaki harfler arasından yandaki listedeki ihtiyaçları bulmaya ne dersin?

İ C V F Ü A O R H A A G U F F L R O I Y
Ü Y Ğ İ N E Ö R C Y Ş H T D İ O Ğ R Ş N
Ö R K O T H B N B İ H S A M C I N Ç Ü V
G V Y U E C İ E S F M H U Z Ğ O A B Y D
Z Ğ S L M F S Ö Z E Ö U S Z İ M E T V P
G Ü V E N L İ K B V D Ğ S B Ç R Ş M C Ç
E R L F E H M G Z M A A R H V Ç Ö İ O H
O İ T N L L İ P U S Ğ G F E Ç J Y T O L
V F M P N R O J G L Ü G Ç İ N H M İ Y M
L E V R İ C K Ş I F T I İ P I M Ü Ğ P Ş
B N U Ö D J Ü K A F L Z Ç F S Y E E Ç İ
H C Ö A F U D Z L K Ş Z L A R N C Ç S K
N L M N E P J Ğ I P E A B H Z S C Ş K Ü
R D D Ğ Ğ H Ü L T V J Z A Ğ H Z G E U S
B T B Ğ Ğ S Ğ S E K Ü L R Ü G Z Ö D A G
S D Ö D Ş A M N I R A B I N T L N Y H Y
Ü L Ç D S M S K İ L T İ Ş E E Ü G Ö B S
İ R A M L A İ G L İ B Z S B Ğ I D V O E
Ğ Ç O U Ğ T Y M D C F D Ö T D Z R O O Ğ
V Ü B L G H Ş Ç O D Ü G C Z R Y U İ D Ü

- (?) EŞİTLİK
- (?) ÖZGÜRLÜK
- (?) BARIŞ
- (?) EĞİTİM
- (?) ÖĞRENME
- (?) BİLGİ ALMA
- (?) SAĞLIK
- (?) SAĞLIKLI ÇEVRE
- (?) İFADE
- (?) DİNLENME
- (?) GÜVENLİK
- (?) BARINMA
- (?) TEMİZSU
- (?) BESLENME
- (?) SAYGI

Haklar, ihtiyaçlar ve istekler

Hak: İnsanların sağlıklı bir yaşam sürebilmesi için ihtiyaç duyduğu temel ve zorunlu şeylerdir. (Eğitim hakkı gibi)

İhtiyaç: Tüm insanların mutlu ve sağlıklı bir hayata sahip olmaları için kesinlikle gerekli olan şeyler. Hava, su ve yiyecek gibi onsuz yaşayamayacağınız bir şeydir.

İstekler: İhtiyacınız olmayan ancak hayatınızı biraz daha iyi hale getirecek bir şeyler olabilir. (Kitap okumak, kek yapmak gibi)

Şimdi sıra sende .

Nelerin temel ihtiyaçların, nelerin sahip olduğun ve sana sağlanması gereken haklar, nelerin olsa ne iyi olur diyebileceğin isteklerin listesini hazırlar mısın?

İhtiyaçlarım	Haklarım	İsteklerim

Duygularımızın Farkında olmak

Duyguların, ihtiyaçların ve hakların arasında bir bağlantı olduğunu hiç düşündün mü? İstersen birlikte düşünelim;

- Kendini ne zaman üzgün hissedersin?
- Kendini ne zaman öfkeli hissedersin?
- Ya da ne zaman çok mutlu, keyifli olursun?

Peki, başkalarının duygularını anlamak konusunda nasılsın?

- Bir arkadaşın üzgün olduğunda onu anlayabilir misin?
- Evdeki bir yetişkin biraz sinirlendiğinde nasıl davranır, verdiği sinyalleri fark eder misin?
- Sokakta çaresiz ya da endişeli hisseden birini nasıl anlarsın?

Neşe

Üzüntü

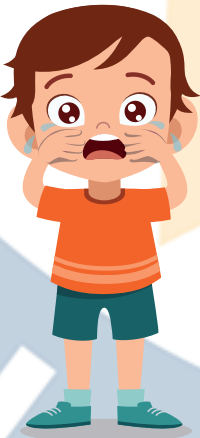
Şaşkınlık

Öfke

Korku

Tiksinti

Utanç

Duygular karşılanan ya da karşılanmayan ihtiyaçlarımıza işaret eder! Ve duygular evrenseldir. Dünyanın her yerinde bebekler, çocuklar, yetişkinler bu duyguları yaşar. Ve bu duygular yine evrensel ihtiyaçlarımızla ilişkilidir.

Şimdi sen de gün içinde hissettiğin çeşitli duyguları düşün, bu duyguların sence hangi ihtiyaçlarınla ilişkili?

Örneğin birimiz şöyle diyebilir;

"Oyun ihtiyacım **karşılandığında** kendimi **coşkulu** hissediyorum."

YA DA

"Oyun ihtiyacım **karşılanmadığında** kendimi isteksiz hissediyorum."

..... ihtiyacım karşılandığında, kendimi hissediyorum.

..... ihtiyacım karşılandığında, kendimi hissediyorum.

..... ihtiyacım karşılandığında, kendimi hissediyorum.

..... ihtiyacım karşılanmadığında, kendimi hissediyorum.

..... ihtiyacım karşılanmadığında, kendimi hissediyorum.

..... ihtiyacım karşılanmadığında, kendimi hissediyorum.

İşte sana kısa bir duygu ve ihtiyaç listesi

Duygular

Mutlu
Neşeli
Coşkulu
Hevesli
Üzgün
Şaşkın
İsteksiz
Rahat
Yorgun
Öfkeli
Utanç içinde

İhtiyaçlar

Güven
Destek
Oyun
Beslenme
İletişim
İfade
Hareket
Saygı
Eğlence
Barış
Anlaşıma

Duygularımızın, bu duyguları bize getiren ihtiyaçlarımızın farkında olmak haklarımızı da talep etmek için çok önemli.

İşte birkaç örnek;

- Okulda kendini sık sık huzursuz hissediyorsan, bu belki ifade, belki güvenlik, belki de seçme ihtiyacının karşılanmamasından olabilir.
- Sokağa çıktığında sık sık isteksiz oluyorsan, bu belki güven, belki de oyun ihtiyacını bu mekânda karşılayamıyor olmandan kaynaklanıyor olabilir.
- Sınıfta kendini sık sık kafası karışık hissediyorsan, bu iletişim ve anlama ihtiyacının karşılanmaması nedeniyle olabilir.

Bunlar sadece birkaç örnek, sen de biraz düşünmeye ne dersin?

1. Adım:

Günün belli zamanlarında kendine zaman ayır.

O an hissettiğin duyguyu bulmaya çalış. Bunun için kendi başına sakince kalabilir, yaptığın işe biraz ara verebilirsin.

2. Adım:

Şu an nasılsın? Bu duygu, hissetmekten memnun olduğun bir duygu mu? Yoksa seni biraz zorlayan bir duygu mu?

3. Adım:

Şimdi bu duygularının ardındaki ihtiyaçlarını bulmaya ne dersin? Bir ya da birkaç ihtiyacın karşılandığı hangi duyguları yaşıyorsun? Yoksa seni zorlayan karşılanmamış ihtiyaçlarından kaynaklanan duygular mı içinde?

(Sence bu bir istek mi ihtiyaç mı? Biraz bunun üzerine de düşünmek ister misin)

4. Adım:

Her iki durumda da duygularını ifade etmeye ne dersin? Bir arkadaşına, evdeki bir çocuk ya da yetişkine, annene, babana, okulda, sınıfta öğretmenine ya da rehber öğretmenine bunları anlatabilirsin.

Eğer karşılanmayan bir ihtiyacını keşfettiysen bu ihtiyacını karşılamak için harekete geçmeye ne dersin?

Yukarıda verdiğimiz örnek gibi okulda kendini huzursuz hissediyorsan bunun nedenini bulup karşılanmayan ihtiyacını öğretmenle ya da rehber öğretmenle konuşmaya ne dersin? Belki konuşmak sana göre değil, o zaman belki yazarsın ya da çizerek ifade etmek istersin.

Duygularını bastırmak, saklamak, içinden çıkmalarını engellemek sana kendini daha iyi hissettirmez. Ama onları nasıl ifade edeceğin, duygularını ifade ederken barışçıl yöntemler kullanmak önemlidir.

Duygularımızın anlaşıldığı, kabul edildiği yerlerde kendimizi daha güvende hissederiz. Sen de hem kendi duygularını ifade etmek, anlatmak hem de arkadaşlarının duygularını bulmasına destek olmaya, onların duygularını anlamaya çalışmaya ne dersin?

Çocuk hakları...

- Çocuk hakları, **çocukların insan haklarıdır!**
- Çocuk hakları 0-18 yaş arası bireylerin haklarını, yetişkinlerin ve devletlerin bu hakları yaşama geçirmek için sorumluluklarını anlatır.
- Dünyada en fazla ülke tarafından kabul edilen uluslararası sözleşmedir. Yani neredeyse tüm dünya¹ çocukların haklarını yaşam geçirmek için söz vermiştir.

Peki neden insan haklarından farklı olarak bir de çocuk hakları var;

- ÇÜNKÜ büyümeye, gelişmeye devam ediyorsun... bu nedenle **özel ihtiyaçların** var.
- ÇÜNKÜ yetişkinlerin seni haklarına da **saygı göstererek koruması** gerekiyor.
- ÇÜNKÜ seni ilgilendiren kararlarda **fıkrını ve sözlerini söyleyebilmen için** yetişkinlerin buna uygun ortamlar ve fırsatlar yaratması gerekiyor.
- ÇÜNKÜ kendi haklarını savunabilmen için **yetişkinlerin seni desteklemesi, devletin senin ulaşabileceğin uygun yolları** sağlaması gerekiyor.
- ÇÜNKÜ bugün yetişkinlerin aldığı kararlardan hem bugün hem de gelecekte en çok sen ve tüm çocuklar etkilenecek... Belki de bunun en güncel örneği iklim krizi.
- ÇÜNKÜ çocuklar için daha bir dünya mümkün!

Tüm insanlar gibi çocuklar da hak sahibidir. Çocuk hakları; tüm çocukların devredilemez (yani başkasına verilemez) ve vazgeçilemez (ne olursa olsun bu haklar senin!), yalnızca çocuk olmalarından kaynaklı olarak sahip oldukları haklardır.

¹ABD (Amerika Birleşik Devletleri) hariç.

Çocukların Bedensel Söz Hakkı*

Bu bölümde seni bir arkadaşım ile tanıştırmak istiyorum. Mino!

Mino ve arkadaşları sana bedensel söz hakkın ile ilgili bir şarkı söylüyor.

Şarkıya kulak vermeye ne dersin?

Ben Mino, bu da benim bedenim
İyi ve güvende hissetmek için ne yapıyorum biliyor musun?

İşte cevabım:

BU BENİM BEDENİM HAYIR DİYEBİLİRİM

BANA SORMADAN SARILAMAZSIN

BU BENİM BEDENİM HAYIR DİYEBİLİRİM

BEN İSTEMEZSEM DOKUNAMAZSIN

Unutma bedenimiz sadece bize ait.

Kimse bize sormadan

Bizden izin almadan

Dokunamaz sarılamaz, öpemez, yanaklarımızı lastik gibi çekemez.

İstemediğimiz şeylere, oyunlara, şakalara zorlayamaz.

Fotoğrafımızı ve videolarımızı çekemez.

Amcalara, teyzelere, annemize, babamıza, ona buna herkese hayır diyebiliriz.

Hiç de ayıp olmaz.

Hayırlarımız duyulmazsa bunu güvendiğimiz ve konuşmayı sevdiğimiz bir büyüğe anlatabiliriz.

Destek istemek hakkımız.

Sen de bize katıl.

Haydi şarkımızı söyle

BU BENİM BEDENİM

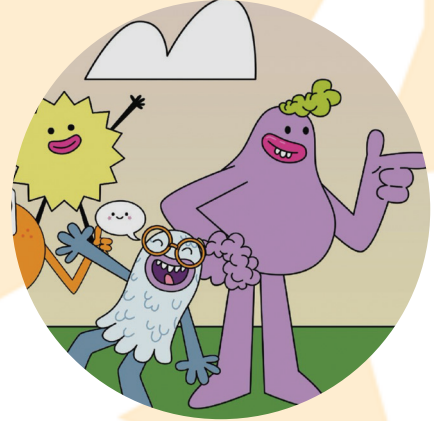
HAYIR DİYEBİLİRİM

BANA SORMADAN SARILAMAZSIN

BU BENİM BEDENİM

HAYIR DİYEBİLİRİM

BEN İSTEMEZSEM DOKUNAMAZSIN

Mino'nun bir de 4 kuralı var!

İstersen bedensel söz hakkının ne olduğunu anlamak için Mino'nun 4 Kuralı'na bakalım;

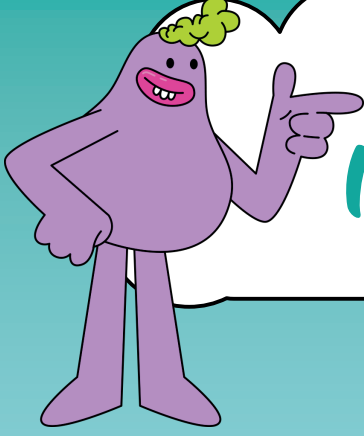
1. "Bedenimin her yeri özel"
2. "Duygularım ve sözlerim önemli"
3. "İstemezsem hayır derim"
4. "Saklamam, anlatırım "

Mino geçtiğimiz aylarda senin gibi başka çocuklarla da okullarda, kurumlarda, evlerde buluştu.

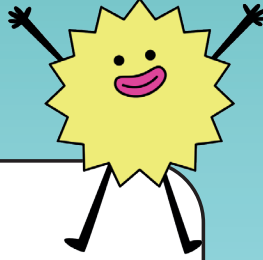
Şimdi sen de Mino'nun Şarkısı'nı dinlemek için www.minonunsarkisi.org adresini ziyaret edebilirsin.

*: "Mino'nun Şarkısı" projesinden alınmıştır : <https://www.minonunsarkisi.org/>

Aşağıdaki posterin çıktısını alarak ya da keserek istediğin yere yapıştırabilirsin.

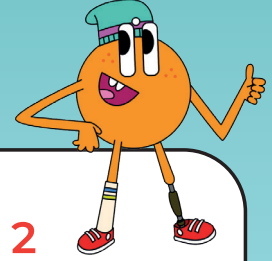
MINO'NUN 4 KURALI

Kural 1

Bedenimin her yeri özel.

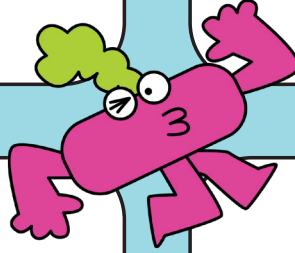
"Bedenimin her yeri özel ve bana ait. Kimse bana sormadan, benden izin almadan dokunamaz, sarılamaz, öpemez. İstemediğim şeylere, oyunlara, şakalara zorlayamaz. Fotoğrafımı ve videomu çekemez."

Kural 2

Duygularım ve sözlerim önemli.

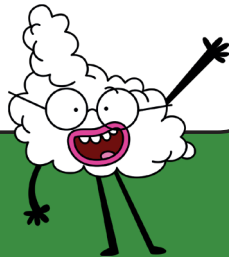
"Tıpkı büyükler gibi benim de duygularım, sözlerim var ve hepsi önemli."

Kural 3

İstemezsem hayır derim.

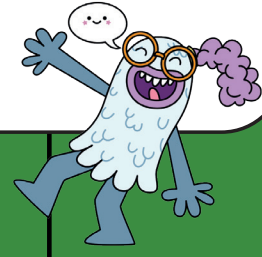
"Her şeyi kabul etmek zorunda değilim. İstemediğim şeyler olduğunda 'ııh, cık, istemiyorum, hayır' diyorum ya da başımı iki yana sallıyorum."

Kural 4

Saklamam anlatırım.

"Hoşuma gitmeyen bir şey olduğunda bunu saklamam, güvendiğim ve konuşmayı sevdiğim bir büyüğe anlatırım. Destek istemek hakkım."

Katılım Hakkı!

Çocukların katılım hakkı nedir?

Katılım demek sadece çocuklara görüşlerini sormak değildir.

Çocukların görüş verebilmek için desteklenmesi, görüşlerinin dinlenmesi, dikkate alınması ve karar mekanizmalarına katılmaları demektir. Çünkü kendilerini ilgilendiren her konuda çocukların kararlara katılması gerekir.

Sen hangi konularda görüşlerini ifade etmek isterdin?

Evde? Okulda? Sokakta? Medyada?
Yaşadığın kentte? Ülke yönetiminde?

Çocukların katılım hakkı ve yetişkinlerin sorumlulukları;

Çevrendeki yetişkinler, yöneticiler, karar vericiler senin görüşlerini ifade edebilmen için;

“Senin kendini güvende hissedeceğin **ortamlar**, **alanlar** yaratmalı,”

“Kendini istediğin gibi **ifade etmen, sözünü söyleyebilmen için çeşitli yollar** bulmalı; kendini istersen söyleyerek, istersen yazarak, istersen çizerek, istersen şarkı söyleyerek ya da aklına gelen başka bir yolla ifade edebilirsin!”

“Görüşlerini verdiğin konularda yetişkinler seni **dinlemeli**,

“Fikirlerini söylediğin her konuda önerilerin olmayabilir, ama yetişkinler seni dinledikten sonra senden aldıkları fikirlerin hangilerinin olabileceği, hangilerinin neden olamayacağı konusunda **seni bilgilendirmeli.**”

Ama bu haksızlık!

Eminim farkındasındır; ama çevremizde **"ama bu haksızlık"** diyeceğimiz birçok olay yaşanıyor.

Bazen de bu haksızlıklar sıklıkla çocukların başına geliyor...

Örneğin; yaşın küçük olduğu için bir konuda fikrin alınmıyor,

Yetişkinler seninle ilgili kararları sana sormadan veriyor,

Bindiğin toplu taşıma aracında bir yetişkin "sen kalk, amaca/teyze otursun" diyebiliyor,

Belediye sana sormadan mahallendeki oyun parkının yerine başka bir şey yapabiliyor,

Bazen sadece kız çocuk ya da oğlan çocuk olduğun için senden o cinsiyete göre davranman bekleniyor,

Yetişkinler senden izin almadan senin fotoğrafını çekebiliyor ve izinsiz bir şekilde sosyal medyaya koyabiliyor,

Eminim gün içinde senin de "ama bu haksızlık" dediğin pek çok olay yaşanıyordur.

Şimdi biraz bu olayların üzerine düşünmeye ne dersin?

Sen bir çocuk olarak en çok ne zaman **"ama bu haksızlık"** diyorsun? Aklına gelenleri not alırmısın?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Şimdi senden 1 hafta boyunca çevrende olup bitenleri bir dedektif gibi gözlemlemeni ve not almanı rica ediyorum.

Aşağıdaki sorular gözlem yapmana ve bilgi toplamana belki de yardımcı olur;

- Evde, okulda, sokakta, mahallende kimler haksızlığa uğruyor?

.....

.....

.....

.....

- Nasıl haksızlıklar yaşıyor?

.....

.....

.....

.....

- İnsanlar yaşanan bu haksızlık karşında nasıl tepki veriyor?

.....

.....

.....

.....

- Sence yaşanan bu durumların olmaması için kimler neler yapabilir?

.....

.....

.....

.....

- Sen bu haksızlıkların yaşanmaması için kimlerden neler talep edebilirsin, kimlerden neler isteyebilirsin?

.....

.....

.....

.....

Haklarımı talep ediyorum!

Haklarını bilmek kadar bunları talep etmek yani sorumlulardan, yetişkinlerden bunları istemek de çok önemli!

Çünkü bazen yetişkinler çocukların hakları olduğunu unutabiliyorlar. İşte böyle zamanlarda senin de sorumluluğun yetişkinlere bu hakları hatırlatmak ve talep etmek!

Hem de bunu sadece kendin için değil haksızlığa uğradığını düşündüğün başka çocuklar, yetişkinler, hayvanlar için de yapabilirsin. Böylece okulun, yaşadığın mahalle, yaşadığın şehir, yaşadığın ülke tüm canlıların uyum, güven ve barış içinde birlikte mutlu yaşadığı bir yer olabilir.

Hakların yaşama geçmediğinde neler yapabilirsin?

- Öncelikle haksızlığa uğradığını, bir hakkını kullanamadığını düşünüyorsan bunu çevrende güvendiğin bir yetişkinle konuşabilirsin,
- Yaşanan haksızlık okulda oluyorsa öğretmenine, rehber öğretmenine ya da müdüre gidebilirsin,
- Okulunuzda bir dilek-şikâyet kutusu varsa taleplerini/isteklerini buraya yazabilirsin. Eğer okulunuzda böyle bir kutu yoksa ilk adım bunu istemek ya da birlikte yapmak olabilir!
- Evde bir sorun yaşıyorsan bunu da öncelikle yine güvendiğin bir yetişkinle konuşup, kimlerden nasıl destek isteyebileceğini sorabilirsin, Alo 183 hattını arayıp seni yönlendirmelerini de isteyebilirsin.
- Okulda, gittiğin hastanede, sokakta bir hakkını kullanamadığını düşünüyorsan bununla da ilgili yapabileceklerin var; Kamu Denetçiliği Kurumu'na şikâyetlerini, yaşadığın haksızlıkları bildirebilirsin: <https://kdkcocuk.gov.tr/>
- Yaşadığın mahallede, kentte bir sorun yaşıyorsan bunu da belediyelere bildirebilirsin, hatta biliyor musun belediyelerin çocukların görüşlerini ifade etmeyi kolaylaştırması için "Çocuk Meclisleri" kurması gerekiyor, senin yaşadığın kentte bir çocuk meclisi var mı? Bunu öğrenerek başlamaya ne dersin?

Unutma: "HAKLAR, HEPSİ, HER ZAMAN, HEPİMİZ İÇİN"

DAHA İYİ
BİR DÜNYA
İÇİN
ATÖLYELER

TÜRKİYE EĞİTİM GÖNÜLLÜLERİ VAKFI